
KOVÁCS BENCE • PINTÉR BALÁZS

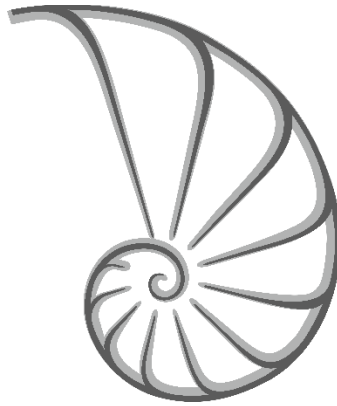

A GYŐZTES:

MACRON

PROKON

A GYŐZTES: MACRON FRANCIA ELNÖKVÁLASZTÁS 2017

Kovács Bence és Pintér Balázs

2017. május 8.

A GYŐZTES: MACRON

FRANCIA ELNÖKVÁLASZTÁS 2017

ÖSSZEFOGLALÁS

A 2017-es francia elnökválasztás nagy áttörést hozott Franciaország politikai életében, ugyanis Emmanuel Macron személyében olyan jelölt győzött 66,06 százalékkal, aki bár szocialista múlttal rendelkezik, a hagyományos pártokon kívül pozícionálta magát, a bal-jobb törésvonal meghaladását hirdetve. A választás jelentőségét mutatja, hogy soha ezelőtt nem kapott még ekkora támogatást második fordulóban szélsőjobbaldali jelölt, mint Marine Le Pen, aki a szavazatok 33,94 százalékát szerezte meg.

A második forduló két jelöltje között kibékíthetetlen világnézeti szakadék oda vezetett, hogy a két forduló között előtört a személyeskedő hangnem, ami addig szinte egyáltalán nem jellemezte az addigi kampányt. Macron és Le Pen különösen a migrációt és az Európai Unió jövőjét érintő kérdésekben képviseltek teljesen ellentétes álláspontot, de a gazdasági és oktatásügyi ügyekben sem tudtak egyetérteni. Macron Le Pennel szemben Európa-párti, helyesnek véli Angela Merkel migrációs- és Európa-politikáját. Macron győzelmének hátterében talán éppen az áll, hogy a franciák többsége fél az esetleges EU-ból való kilépéstől, mely nem meglepő egy olyan ország részéről, aki sokat profitál az integrációból, például a mezőgazdasági támogatásokon keresztül.

Az idei elnökválasztás legszembetűnőbb eleme, hogy korábban még sohasem szerepeltek ennyire rosszul a hagyományos jobb- és baloldali pártok jelöltjei. A hagyományos jobbközép párt (Les Républicains) jelöltje François Fillon harmadik helyen végzett az első fordulóban, míg a Szocialista Párt indulója, Benoît Hamon csak az ötödik helyet tudta megszerezni. A republikánusok esetében a népszerűtlenséget a Fillon körül kiobbant botrány erősítette, melynek következtében jelentősen visszaesett mind a párt, mind a jelölt támogatottsága. A szocialista Hamon gyenge szereplésének egyik oka, hogy a kudarcos Hollande-éra örökségét kénytelen volt magával cipelnie, másrésztől nem tudott biztató programmal fellépő, karakteres politikusként bemutatkozni.

A mérsékelt oldalak hanyatlásával egy időben, a válságoktól terhelt Franciaországban megerősödtek a szélsőségek. A második helyen a szélsőjobbaldali Marine Le Pen végzett,

de a szélsőbaloldali, rendszerkritikus Jean-Luc Mélenchon is jól szerepelt, hiszen az első fordulóban a negyedik helyen végezve megelőzte a szocialista indulót. Egy ilyen helyzetben, amikor a szélsőségek ennyire teret tudtak hódítani, sok francia úgy gondolta, hogy inkább a „kisebb rosszra”, a centrista Macron-ra szavaz, még akkor is, ha programjával esetleg nem ért egyet.

A FRANCIA POLITIKAI RENDSZER

Az Ötödik Francia Köztársaság két demokratikus kormányzati modell – az elnöki és a parlamentáris – kombinációjára építve egy félelnöki rendszerként jellemezhető. Az Ötödik Köztársaságot a szükség hívta életre, ugyanis a Negyedik Köztársaság (1946-1958) gyenge, instabil parlamentarizmusa működésképtelennek bizonyult, folyamatos kormányválságok jellemezték. Ráadásul ebben az időben Franciaországnak, a hidegháború okozta kihívások mellett, az indokínai háborúban és az algériai gyarmati felkelésben is helyt kellett állnia. Amikor 1958-ban már a polgárháború veszélye fenyegetett Algériában, Charles de Gaulle visszatért a politikába, hogy egy erős, szilárdabb francia intézményrendszert hozzon létre a gyenge parlamentarizmus helyett. Így jött létre az Ötödik Köztársaság félpreszidenciális rendszere.

A francia félelnöki rendszerben a Köztársasági elnök valódi államfő, aki a nemzet egységét képviseli, a pártok felett áll és nem tartozik felelősséggel a törvényhozásnak, csupán a választópolgároknak. A Köztársasági elnöknek komoly szerepe van a francia politika alakításában, de hatalma nem mindenható: ugyan ő nevezi ki a miniszterelnököt, és a miniszterelnök javaslatára a kormány tagjait is, de azt figyelembe kell vennie, hogy a kormány a működéskéességéhez bírnia kell a parlamenti többség bizalmát. Ebből adódóan a kormány politikai felelősséggel rendelkezik a Köztársasági elnök és a parlament felé is.

A francia Köztársasági elnököt 5 évente közvetlenül választják kétfordulós választási eljárásban 2002 óta (2002 előtt 7 éves volt a mandátum) és egy személy maximum 2 cikluson keresztül töltheti be az elnöki pozíciót. Az elnökválasztás első fordulójából a második fordulóba a két legtöbb szavazatot szerző jelölt jut tovább, majd a második fordulóból egyszerű többséggel kerül ki a győztes. Abban az esetben, ha egy jelölt az első fordulóban abszolút többséget szerez, nem tartanak második fordulót, automatikusan elnökké válik, azonban erre még nem volt példa.

A 2017-ES ELNÖKVÁLASZTÁS

2017 tavaszán lejárt François Hollande 5 éves mandátuma. Az elnökválasztást a jobbközép és a szocialista oldalon is egy-egy előválasztás előzte meg, mely során kiválasztották a Republikánus párt és a Szocialista párt elnökjelöltjeit.

A republikánusoknál a kétfordulós előválasztásra 2016. november 20-án és 27-én került sor. A hét jobboldali jelölt közül a második fordulóra François Fillon és Alain Juppé jutott tovább, míg sokak meglepetésére a korábbi Köztársasági elnök, Nicolas Sarkozy már az első fordulóban kiesett. A második fordulóban François Fillon fölényesen győzött Juppé-vel szemben, így ő lett a Republikánus párt hivatalos elnökjelöltje a tavaszi elnökválasztásra, aki január közepéig a legesélyesebb jelöltnek bizonyult.

A baloldali előválasztásra 2017. január 22-én és 29-én került sor, melyen szintén hét jelölt mérte össze erejét. Az első forduló győztese Benoît Hamon és Manuel Valls lett, majd a második fordulót Hamon nyerte meg magabiztosan. Az előválasztáson a hivatalban lévő elnök – bár sokáig lebegtette indulásának lehetőségét – nem vett részt, tekintettel arra, hogy rendkívül alacsony szintre esett vissza a támogatottsága, amiért már december 1-jén bejelentette, hogy nem indul egy második elnöki mandátumért. Szintén nem vett részt a baloldali előválasztáson Emmanuel Macron sem, akinek bár François Hollande volt a politikai mentora, mégis szakított szocialista múltjával és független centristaként indult az elnökválasztáson, méghozzá a 2016-ban általa alapított En marche! mozgalom jelöltjeként.

François Fillon, Benoît Hamon és Emmanuel Macron mellett Marine Le Pen, a Nemzeti Front (Front National) elnöke is részt vett az elnökválasztáson, méghozzá január közepétől a legesélyesebb jelöltnek számított. Marine Le Pen neve mindenki számára ismerős lehet, aki a francia politikai élet iránt az elmúlt 10 évben érdeklődött. Ugyanúgy, ahogy a család neve is, hiszen elég csak édesapjára (Jean-Marie Le Pen) gondolnunk, aki a Nemzeti Front alapítója. A sokak által extrémításnak, szélsőjobboldalinak tartott jelöltnek a kampány során készülnie kellett egy esetleges összűzre a többiekétől. Az elnökjelölti viták alatt ez többé-kevésbé be is igazolódott, de egyszer sem ingatta meg Le Pent, és mindig jól tudott védekezni, vagy éppen visszavágni. Főleg az első elnökjelölti vitának köszönhető, hogy elkerülte az abszolút támadásokat, ahol hangzatos kijelentéseivel előre megfékezte ellenfeleit. Ennek köszönhetően meg tudta őrizni, sőt picit bővíteni is tudta szavazóbázisát az első fordulóiig. Így Emmanuel

Macron-nal nézhetett szembe a második fordulóban. Le Pen leginkább a bevándorlásellenes politikájával és az Európai Unióból való kilépéssel, illetve az attól való eltávolodással kampányolt.

Az elnökválasztás első fordulójában negyedik helyen végzett Jean-Luc Mélenchon, az Engedetlen Franciaország (La France insoumise) nevű szélsőbaloldali mozgalom alapítója, aki teljes rendszeralternatívát ígért a választóinak. Meglátása szerint az Ötödik Köztársaság egy „elnöki monarchia”, ami teljesen rosszul működik, hiszen túl nagy hatalmat ad az elnök kezébe. Megválasztása esetén új alkotmányt ígért, amely véget vet a félelnöki rendszernek és létrehozza a Hatodik Köztársaságot.

Az elnökválasztást megelőző kampányról elmondható, hogy nagyon eltérő álláspontokat képviseltek az elnökjelöltek, de többnyire mégis a programokon vitáztak és kevésbé folytattak személyeskedő, lejárató hadjáratot, vagy negatívkampányt. Az egész kampány során a legjelentősebb botrányt a január végén kirobbant Fillon-ügy jelentette, miszerint a republikánus jelölt feleségét fiktív állásban foglalkoztatta. Az ügy napvilágra kerülésekor Fillon számított a legesélyesebbnek, majd a botrány hatására jócskán visszaesett a támogatottsága. A francia sajtó hosszú időn keresztül részletesen foglalkozott a Fillon-üggyel, miközben a többi jelölt korrupciós ügyeiről kevesebb szó esett. A jobbközép jelöltje az eset után nem tudott kellő számú választót megszólítani és így nem jutott be az elnökválasztás második fordulójába. Ennek ellenére csak 1,5 százalékkal kapott kevesebb szavazatot, mint Le Pen, ami mindenképpen nagy politikai teljesítmény, valamint el tudta kerülni azt is, hogy pártja leváltsa.

A másik fontosabb ügy Marine Le Pen-hez kapcsolódik, aki szintén fiktív állások után vett fel pénzeket az Európai Parlamentben, ugyanakkor Le Pen kevésbé érezte meg ennek a botránynak a hatását. Miközben az újságírók lázasan kutattak Le Pen és főleg Fillon pénzügyei után, már mellékessé váltak a Franciaországot érintő reálpolitikai kérdések.

Az első forduló előtti, három televíziós elnökjelölti vitán a programok érvekkel való alátámasztása volt a középpontban. A jelöltek érveltek saját programjuk mellett és ellenérveket hoztak fel ellenfeleik javaslatai ellen. Előfordult ugyan, hogy a vita hevében néhány személyeskedő megjegyzés is elhangzott, de általánosan nem ez volt a jellemző. A jelöltek leginkább jól hangzó, leegyszerűsített kampányüzenetekkel dolgoztak, valamint a kérdéseket

ideológiai szempontból közelítették meg. Különösen éles szócsata bontakozott ki többször is Le Pen és Mélenchon, valamint Le Pen és Macron között. Jean-Luc Mélenchon nyert talán a legtöbbet a vitákból, ugyanis a szélsőbaloldali induló támogatottsága a viták után erősen emelkedett, végül kevesebb, mint 0,5 százalékkal kapott csak kevesebb szavazatot az első fordulóban, mint Fillon, aki szintén profitálni tudott a vitákból, kompenzálva ezzel az Fillon-ügy által okozott károkat.

Az április 23-án megrendezett első fordulóból Marine Le Pen és Emmanuel Macron jutott tovább. Az ezt követő május 3-ai vitában, ahol csak ők ketten csaptak össze, fordult a kocka. A korábbi vitákkal ellentétben, itt a hangsúly a személyeskedésre és egymás karakterének gyengítésére irányult.

Végül az elnökválasztás május 7-én zárult, amikor a francia választók ismét az urnához fáradtak. A következőkben azt taglaljuk, miért is nyerte meg a választást Emmanuel Macron.

EMMANUEL MACRON

Az Európa-párti, centrista jelölt, Emmanuel Macron 66,06 százalékkal nyerte meg a 2017. évi francia elnökválasztást a második fordulóban, melynek következtében 5 évre ő költözhet be a párizsi Élysée Palotába. De ki is Emmanuel Macron? Miért ő győzött? Egy olyan jelölt, akinek a neve talán még a franciák körében sem volt ismerős egy évvel ezelőtt sem.

2012-ben, miután François Hollande megnyerte az elnökválasztást, a fiatal bankár – Emmanuel Macron – gazdasági és pénzügyi tanácsadóként kezdett el dolgozni az Élysée Palotában. 2014 augusztusa és 2016 augusztusa között gazdasági, -iparügyi és digitális ügyekért felelős miniszter volt a szocialista kormányban, azonban a francia Szocialista Pártból már 2009-ben kilépett. Még miniszterként, 2016 áprilisában alapította meg az En marche! nevű, mozgalmi jellegű pártot, melynek jelöltjeként indult a 2017-es francia elnökválasztásokon. Ezen a néhány éven kívül politikai tapasztalattal nem rendelkezik.

Macron az elnökválasztást megelőzően, illetve a kampány korábbi stádiumaiban tudatosan a centrista, az egyik oldalhoz sem elkötelezett irányvonalat vázolt fel, azonban ahogy közeledtek a választások és felerősödött a kampány, egyre inkább az Európa-pártiságát hangsúlyozta. Az ellenfele személyében Macron megtalálta az ellenségképet, ugyanis Le Pen-t Putyinhoz

hasonlította a két forduló között. Azt állította, hogy Le Pen példaképei Putyin és Orbán Viktor, akik olyan rezsimeket építettek fel, melyekben nincs szabad és nyílt demokrácia.

Macron politikájának beazonosítása nehezebb, mint a többi jelölté, ugyanis a bal-jobb törésvonal meghaladását hirdeti beszédeiben, magát centrista jelöltként pozicionálva. Mivel 2006 és 2009 között a Szocialista Párt tagja volt, valamint a szocialista elnök, Hollande gazdasági és pénzügyi tanácsadója, majd a Valls-kormány gazdasági minisztere, nem lehet azt állítani, hogy ne képviselné a francia baloldali értékrendet. A hangsúly talán inkább a baloldaliságának mértékén van, ugyanis nem képezte - még párttagsága idején sem - a szocialista tábor baloldali platformját, annak inkább a jobboldalán helyezkedett el. Szimpátiát mutat az 1990-es években előretörő harmadik utas szocializmussal, melyet Bill Clinton, Tony Blair és Gerhard Schröder képviseltek. 2014-ben miniszterként való bemutatkozásakor még egyértelműen szocialistaként jellemezte magát, visszautasítva azt, hogy liberális gazdaságpolitikát folytatna. Támogatta a szabad piac elvének érvényesülését a gazdaságban, de az állam szociális beavatkozását is helyesnek vélte, amely egy mérsékelt balközép gazdasági programnak nevezhető. Minisztersége alatti álláspontjának meghatározása azért is ütközik nehézségekbe, mivel 2014-ben, amikor hivatalt kezdett, számos baloldali gazdasági programot már elindítottak, például bevezették az erősen szocialistának mondható luxusadót, és Macron, mint fiatal gazdasági miniszter kénytelen volt tudomásul venni, hogy pozíciója nem alkalmas a kormányprogram megváltoztatására. Másrészt, mint gazdasági ügyekkel foglalkozó miniszter, nem kellett állást foglalnia ideológiai kérdésekben, elegendő volt közgazdász szemüvegen keresztül tevékenykednie.

Miután otthagya a kormányt - mely közben egyre népszerűtlenebb lett - el kellett kezdenie kialakítani a saját világnézeti álláspontját, melyet 2016 augusztusában úgy próbált megoldani, hogy elhatárolta magát a szocialistáktól. A kampánya során végig ügyelt arra, hogy ne hogy szocialistának bélyegezze meg őt a közvélemény, hiszen a 2012 óta tartó szocialista éráról rendkívül negatívan vélekednek a franciák. Azonban valami magyarázatot mégis kellett adnia arra, hogy miért volt a baloldali kormány tagja, még hozzá egy kulcspozícióban lévő szereplője. Válaszként a közérdek szolgálatát emelte ki. Később, 2016 novemberében megjelent Révolution című művében szocialistának és liberálisnak írja le magát, annyi megkötéssel, hogy liberális szó alatt az emberben való bizalmat érti.

Programja szöges ellentéte a Marine Le Pen által meghirdetett elképzeléseknek, főleg külpolitikai, migrációs politikai, valamint Európa-politikai vonalon. Macron hisz az Európai Unióban, az integrációból semmiképpen sem vezetné ki Franciaországot, hanem inkább erősítené benne szerepét. Az EU szerepét növelné, kiterjesztené, ugyanakkor visszautasítja a föderális Európai Egyesült Államok létrehozását. Elismeri, hogy az EU jelenlegi működésével vannak problémák, melyek megreformálásra szorulnak. Különösen szorosabbra fűzné az együttműködést az euró zóna országai között a monetáris és a fiskális politika terén, melynek legfőbb eleme egy Parlament létrehozása az euró zóna számára.

Macron elutasítja a protekcionizmusra építő gazdaságpolitikát, ezzel szemben támogatja a transzatlanti kereskedelmi kapcsolatokat, így teljes mértékben kiállt a CETA mellett is. Sokat mond róla, hogy kampánya során olyan videót posztolt, melyben az USA korábbi elnökével, Obamával beszélget telefonon. Ezen elképzelések is teljesen különböznek Le Pen világnézetétől, így nem meglepő, hogy a két jelölt vitastílusa a két forduló között megváltozott és az érvek helyett a személyeskedés vált uralkodóvá.

Migrációs politikája is nagyon különböző, mint a Nemzeti Front által hirdetett teljes bevándorlás-ellenesség. Macron azon kevés francia politikusok egyike, akik kiálltak Angela Merkel migrációs politikája mellett, valamint többször is a migráció előnyeire hívta fel a figyelmet. Ugyanakkor a határok védelmét és ellenőrzését fontosnak tartja, de sokat kritizálta a Frontex működését, mely szerinte nem elégséges, nem elég ambíciózus program. Macron konkrétan kijelentette, hogy szankciókkal sújtaná Magyarországot és Lengyelországot, amiért nem akarnak bevándorlókat befogadni. Programjában nagy hangsúlyt fordított a befogadott migránsok integrációjára, mely téren szerinte Franciaországnak jelentős elmaradásai vannak. Azzal a kijelentésével, hogy Franciaországnak felelőssége van a merényletsorozatokban, nagyon felháborította Le Pen-t, aki ellenzi Franciaország bűnös országnak való beállítását. Le Pen azt is hangoztatta, hogy Macron nem rendelkezik semmilyen konkrét javaslattal a biztonsági kockázat csökkentésére, ami óriási felelőtlenség a legtöbb terrorista merényletet megélt európai országban.

Macron annak ellenére, hogy szocialista múlttal rendelkezik és részt vett a nagyon népszerűtlen szocialista kormányban, mégis meg tudta nyerni ezt az elnökválasztást. Népszerűségének egyik oka, a fentebb részletezett centrista irányvonal, valamint az el nem kötelezett pragmatista hang. Másik oka népszerűségének az lehet, hogy a franciák csalódtak a

hagyományos pártok jelöltjeiben, mind a szocialistákban, mind a jobbközép republikánusokban. A szocialista induló, Hamon a Hollande-ciklus politikájának örököséként nem tudott karakteres, vonzó programot kínálni, illetve sem kommunikációja, sem karaktere nem volt jól felépítve. A republikánus jelölt, François Fillon ugyan sokáig vezetett, de botrányai hatására támogatottsága megcsappant, valamint a televíziós vitákban sem tudott igazán remekelni és végül nem jutott be a második fordulóra.

Győzelmének fontos momentuma, hogy a második fordulóban Marine Le Pen ellen kellett szerepelnie, aki a demokrácia, a köztársaság és Európa ellenségének lett kikiáltva. A két forduló között rendkívüli módon kieleződött a világnézetek csatája, mely szituációból mindkét fél profitálni tudott. Macron az Európai Uniót fontos értéknek tartja, amit fejleszteni és erősíteni szeretne. Erősítené az együttműködést a biztonságpolitika és a migrációs politika területén, illetve szorosán együttműködne a német kancellárral minden fontos ügyben. Macron ezen elképzelései nagyon jól jöttek Le Pen számára, aki ezzel teljesen ellenkező álláspontot képviselt, miszerint a határokat le kell zárni, véget kell vetni a migrációnak és a hatásköröket vissza kell adni a szuverén nemzetállamoknak. Megfogalmazása szerint mindenképpen nő lesz Franciaország következő elnöke, akit vagy úgy hívnak, hogy Marine Le Pen, vagy úgy, hogy Angela Merkel. Ezzel azt az üzenetet szerette volna eljuttatni a választópolgárokhoz, hogy Macron Hollande gyengekező kül- és Európa-politikáját fogja folytatni.

Macron győzelméhez szintén hozzájárult az, hogy az első forduló után Benoît Hamon és François Fillon is felszólította támogatóit, hogy a második fordulóban Macron-ra adja le szavazatukat, megmentve ezzel a köztársasági értékeket a szélsőjobboldaltól. Ezen kívül számos politikus, közéleti személyiség is Macron mellett foglalt állást, mint Alain Juppé, Nicolas Sarkozy, vagy Manuel Valls.

Macron elnökké választásával azonban még nem ért véget a francia választási történet, ugyanis az elnökválasztást követi a szintén kétfordulós parlamenti választás, ami nagyban befolyásolja majd a jövő politikáját. Mivel Franciaországban egy sajátos, parlamentáris és prezidenciális elemekkel ötvözött rendszer alakult ki, ezért nem szabad megfeledkezni a parlamentáris vonásokról. Az ország legmeghatározóbb, legmagasabb rangú politikai vezetője egyértelműen a köztársasági elnök, akinek a hatáskörébe tartozik kinevezni a miniszterelnököt, azonban tekintettel kell lennie a parlamenti erőviszonyokra, ugyanis a

kormány a törvényhozás felé is felelősséggel tartozik. Abban az esetben, amikor a Nemzetgyűlésben ugyanaz a párt szerez többséget, mint aki az elnököt is adta, akkor az elnök válik a legfőbb politikai hatalmat birtokló vezetővé, a miniszterelnök pedig alárendelődik neki. Legfőbb feladata csupán a kormány napi ügyeinek intézése lesz, a politikai program meghatározása pedig az elnök privilégiuma. Azonban, ha az elnök nem a parlamenti többséget birtokló pártból kerül ki, akkor kohabitációra kerül sor, vagyis más párt adja a köztársasági elnököt és a miniszterelnököt. Az ilyen esetben a miniszterelnök pozíciója felértékelődik az elnökkel szemben, és a parlamenti többséggel a háta mögött ő dönt a politikai kérdésekben. Természetesen sok múlik ilyenkor a szereplők személyiségén és kompromisszumképességén, ugyanis, ha ellenségesen viszonyulnak egymáshoz, az ország működéséértelenné válhat. Ilyen kohabitációra 2002 óta nem került sor, minden esetben ugyanaz a párt nyerte az elnökválasztást és a parlamenti választást is.

Emmanuel Macron esetében azonban a kohabitáció kérdése újra napirendre kerülhet, ugyanis a parlamenti választások nagy esélyesének a republikánusokat tartják. Ebben az esetben pedig csak kompromisszumok útján lehet majd kormányozni Franciaországot és mind a győztes pártnak, mind az elnöknek kölcsönös engedményeket kell majd tennie. De ha így is alakul, Macron a külpolitikában nagy mozgásteret kap, ugyanis az elnök képviseli legfelsőbb szinten az országot külföldön, illetve szintén ő foglal helyet az Európai Tanácsban, ami a legfelsőbb szintű döntéshozó (de nem jogalkotó) testület az EU-ban.

Bárhogyan is alakul tehát a júniusi parlamenti választás, Macron a külpolitikájának fontosabb elemeit megvalósíthatja, mely leginkább azt jelenti, hogy Franciaország külpolitikája nem fog jelentős mértékben megváltozni. Elkötelezetten fogja támogatni az európai integrációt, nem várható szigorú migrációs politika, viszont az érkezők ellenőrzésére várhatóan nagyobb hangsúlyt fog fordítana az új elnök. Mindent összegezve azt lehet mondani, hogy a centrista Macron részéről kompromisszumos politikát lehet várni, külpolitikában pedig nem fog eltérni radikálisan a francia hagyományoktól.